

מחקר ויעוץ • أبحاث والاستشارة • Research & Consulting

הייטקיסטים ערבים בזמן המלחמה – תמונת מצב موظفو الهايتك العرب في أيام الحرب – صورة الوضع

ינואר 2024

סקר חברת נאס-נאס עבור ארגון צופן
צוות המחקר: אביבית חי, יסמין תמוז ונגם גנטוס

רציונל

1

מתודולוגיה, מדגם

2

ממצאים

3

תובנות והמלצות

4

תוכן עניינים

רציונל

קוראים/ות יקרים/ות,

במהלך חודש דצמבר 2023 החליט ארגון צופן לצאת בסקר בקרב מהנדסות ומהנדסים ערביים העובדים בתעשיית ההייטק, בנושא תחושותיהם במקומות העבודה, היחס אליהם, השינוי – אם קיים – במעמד החברתי והמקצועי ותחושותיהם במרחב הציבורי.

המוטיבציה שלנו נבעה מכך שהחל מאירועי טבח ה-7 באוקטובר 2023 והמלחמה שבאה בעקבותיו, התקבלו בצופן פניות ממהנדסים ערביים אשר מביעים חששות למקום עבודתם ומעידים על שינוי ביחס אליהם; חשדנות, חוסר רגישות, חוסר יכולת להכיל אותם ועד מקרי קיצון של תחושת רדיפה והאשמה בחוסר הזדהות או חוסר שייכות לחברה הישראלית. חלקם סיפרו על מקרים של חברים ובני משפחה במעגלים רחבים יותר אשר נחקרו או נעצרו בשל התבטאויות ברשתות החברתיות ועוד. המהנדסים ביקשו מאיתנו – ארגון שהכשיר אותם וסייע בהשמתם – אוזן קשבת, ייעוץ ותמיכה, אותה הענקנו ברמה האישית, הן באמצעות העובדים של צופן והן באמצעות אנשי מקצוע מתחום התעסוקה-פסיכולוגיה ואפילו מתחום הייעוץ המשפטי.

כדי לתקף את תחושותינו מול פניות המהנדסים הערבים ולגבות אותם במספרים, יצאנו בסקר הזה אשר הופץ להייטקיסטים ערבים באמצעות רשת הקשרים של הארגון, בוגריו ומתנדביו. ממצאי הסקר יעזרו לנו להעלות למודעות ציבורית את מצבה של החברה הערבית בראי המלחמה בכלל ובהייטק בפרט, על מנת לאפשר למדינה, לחברות ההייטק ולפילנתרופיה – להצדיק הפניית משאבים ותוכניות לפיתוח מענים עבורם.

מייסם ג'לג'ולי

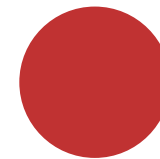
מנכ"לית

צופן – מרכזי טכנולוגיה עילית

מתודולוגיה, מדגם

מה?

- סקר מקוון הופץ לבוגרי תוכניות צופן השונות, מתנדבים ואנשי קשר בחברות הייטק באופן ישיר, וכן באמצעות הרשתות החברתיות, ובעיקר LinkedIn.
- על הסקר השיבו 437 משיבים, מתוכם 333 משיבים רלוונטיים.
- הסקר כלל 24 שאלות, מתוכן 6 שאלות רקע אישיות ומקצועיות (מגדר, סוג מעסיק, ותק ועוד).
- מרבית השאלות היו שאלות רב-ברירתיות בנוגע לתחושות אישיות של המשיבים במקום עבודתם ובמרחב הציבורי, בהקשר של המלחמה.
- נשאלו 3 שאלות פתוחות, בהן לא נאכפה חובת מענה. הציטוטים במסמך זה מובאים מתוך השאלות הפתוחות.
- בכל שאלות הדירוג הרב-ברירתיות, ניתנה אפשרות לבחור בתשובה "מעדיף לא לענות / לא רלוונטי" מתוך הבנה שמדובר בנושאים רגישים וישנם משיבים שלא יהיו מעוניינים להשיב על כל השאלות.
- האחוזים המוצגים בגרפים מעוגלים לאחוז השלם הקרוב. במקרה של סכימה של עמודות, העיגול נעשה לאחר הסכימה.

מתי?

הסקר היה פתוח
למענה ב-12-22
בדצמבר 2023

מי?

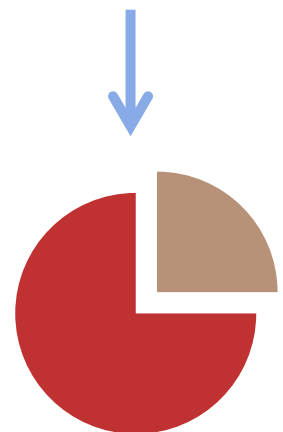

ערבים המועסקים כעת
בתפקידים טכנולוגיים
בתעשיית ההייטק
ומחוצה לה

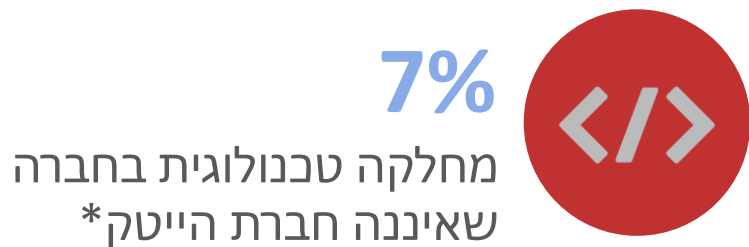
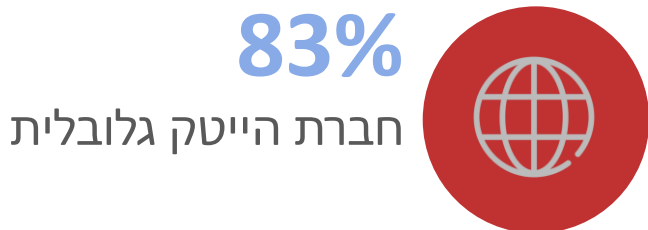

עובדים ועובדות ערבים
במשרות טכנולוגיות

מועסקים ב-

נשים - כרבע מהמשיבים

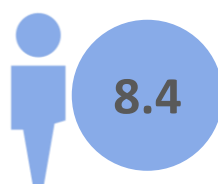
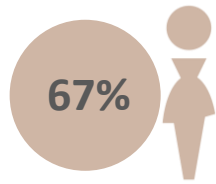
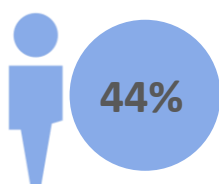
ותק בתעשיית ההייטק בשנים

50%

ותק של 5 שנים ומטה

7.7

ממוצע

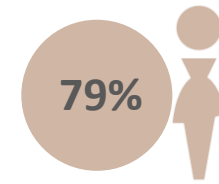
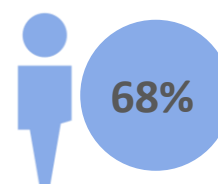
ותק בחברה הנוכחית בשנים

70%

ותק של 3 שנים ומטה

3.8

ממוצע

N=327

- הנשים שהשיבו על הסקר הן בעלות ממוצע שנות ותק נמוך משמעותית מהגברים – הן בחברה הנוכחית בה הן עובדות (ממוצע של 2.7 שנות ותק לנשים לעומת 4.1 לגברים) – והן בתעשיית ההייטק (ממוצע של 5.1 שנות ותק לנשים מול 8.4 לגברים).
- מחצית מהמשיבים הם בעלי ותק של 5 שנים ומטה בתעשייה.

האם מועסקים בחברה עובדים ערבים שיש לך איתם קשרים יומיומיים?*

21% מדווחים כי הם עובדים בסביבה בה ישנו רוב או מספר משמעותי של עובדים ערבים עמם יש להם קשרים יומיומיים.

30% בחרו בתשובה "יש איתי עובדים ערבים נוספים".

49% מהמשיבים מדווחים כי יש להם קשרים יומיומיים עם עובדים ערבים בודדים או בכלל לא.

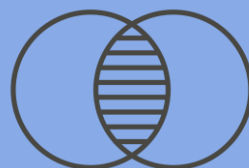
N=332

*ניסוח שאלה אובייקטיבית המתייחסת לשיעור או מספר העובדים הערבים בחברה היה בלתי ישים, בגלל האופי השונה של החברות (חברות קטנות או בינוניות מול חברות גלובליות בעלות אתרים רבים), והעדר נגישות למידע זה על ידי חלק המשיבים. לכן השאלה לגבי מספר עובדים ערבים במקום העבודה, נוסחה ביחס לסביבתם היומיומית של המשיבים.

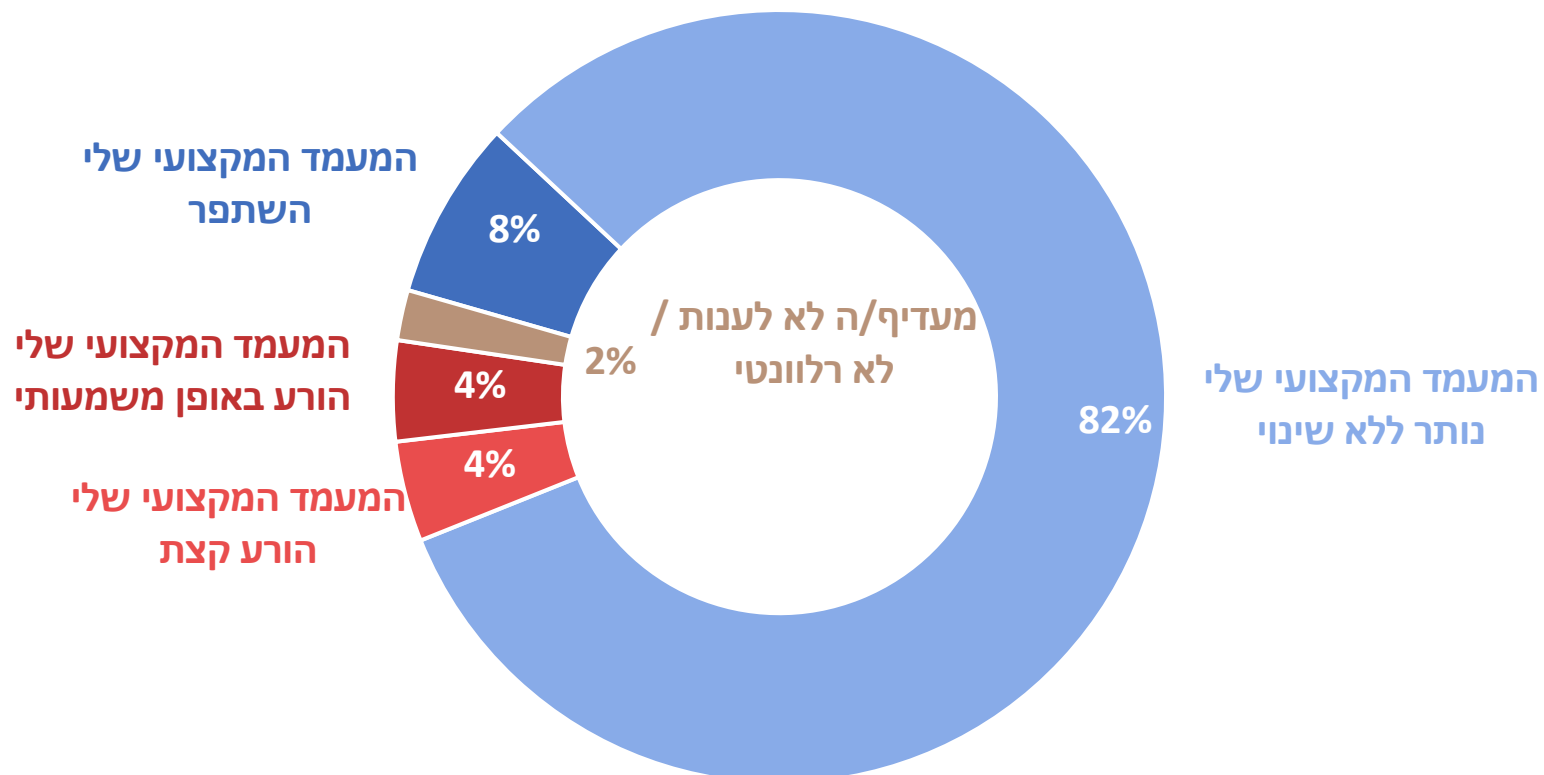
● כמחצית מהמשיבים עובדים בסביבת עבודה בה הם הערבים היחידים, או שיש להם אינטראקציות יומיומיות עם עובדים ערבים בודדים.

3

ממצאים

האם היה שינוי במעמד המקצועי במקום עבודתך מאז ה-7 באוקטובר?

- מרבית המשיבים (82%) חשים כי מעמדם המקצועי לא נפגע מאז המלחמה.
- 16% מהמשיבים מתארים שינוי במעמדם המקצועי, חציים מתארים הרעה וחציים שיפור, ראו פירוט להלן.
- בפילוח מגדרי לא נמצאו פערים משמעותיים.

האם היה שינוי במעמדך המקצועי במקום עבודתך מאז ה-7 באוקטובר? פירוט ודוגמאות

"הם פיטרו אותי
באמתלה של צמצום
עובדים."

"אני בחל"ת מתחילת
המלחמה."

"לא האמנתי לקבל יחס כזה בתוך חברה
מהכי גדולות ומוכרות בתעשייה
מרגיש שהעובדים ואפילו הבכירים מסתכלים
עליי אחרת, כאילו יש לי יד בכל מה שקורה.
למרות שאפילו קול לא השמעתי בזמן
האחרון."

"המעמד השתפר כי עברתי לחברה
חדשה עם תנאים שונים מהחברה
הקודמת."

"קודמתי."

"לקראת שימוע אחרי תקופה
מאוד טובה שקדמה לתקופת
המלחמה."

"היחס וגם ההתנהלות
שונה לחלוטין. רואים
שאנחנו סוג ד'."

"החברה מעסיקה עובדים אצל
לקוחות, אני מניח שיהיה לי כעובד
ערבי קשה להגיע ללקוח הבא."

"התחלתי לקבל פחות משימות
חשובות בנוסף יש הרגשה שיש
פיטורים בדרך."

"קיבלתי קידום
משמעותי."

"הערבים הם חלק קטן
מאוד מהעובדים אבל היו
הרוב מהאנשים שפוטרו
וגם אנשים כמוני שהועברו
קבוצות ללא הסבר."

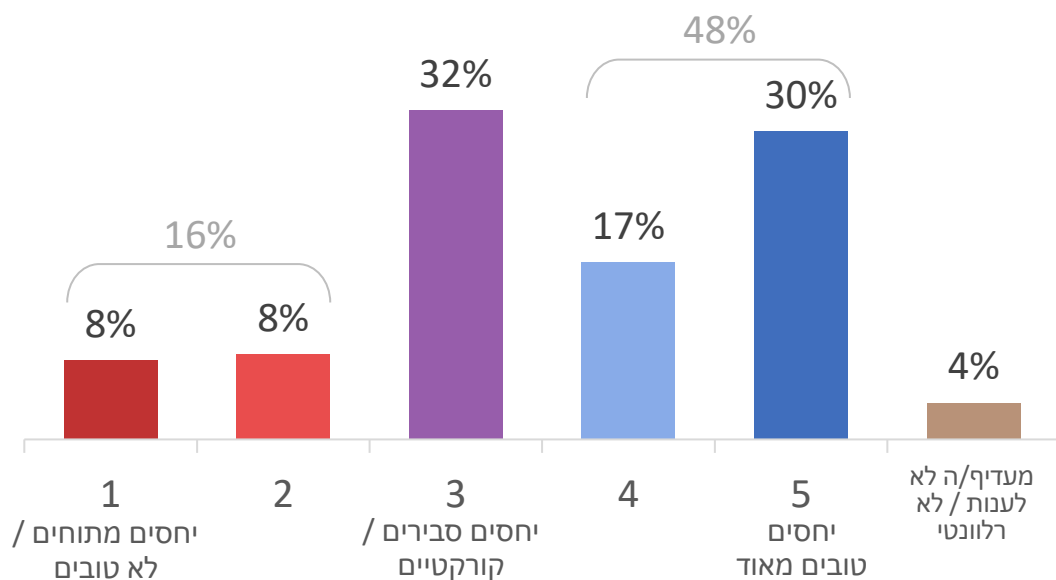
"עברתי לתפקיד
שבו אני ממלא מקומות של
אנשים במקום להנהיג
אותם."

● על שאלה זו לא הייתה חובת מענה.

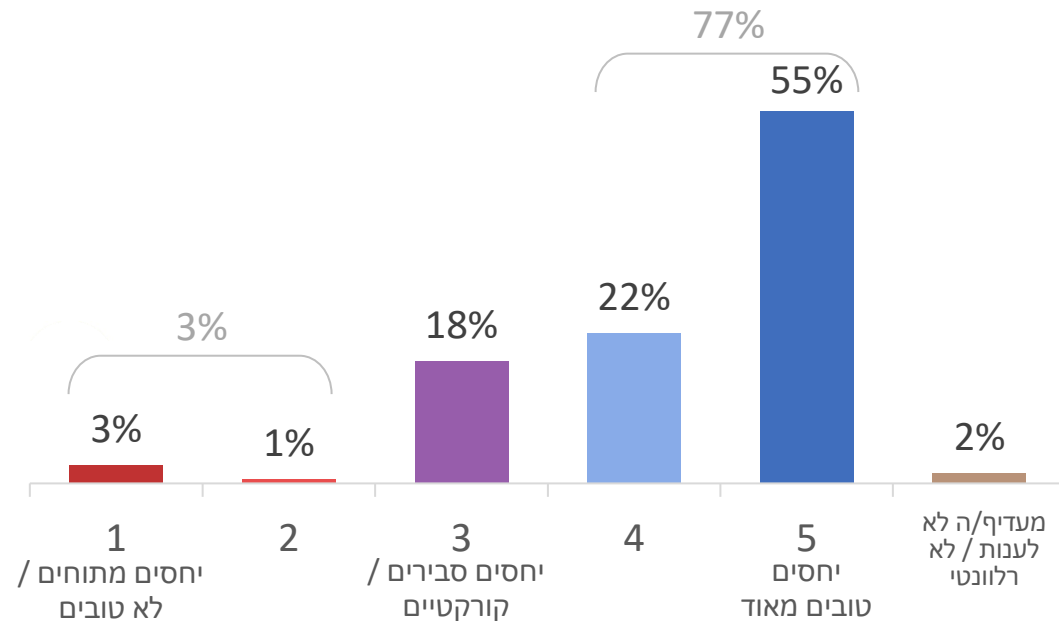
● בשאלה הקודמת הרוב המוחלט של המשיבים השיבו כי לא היה שינוי במעמדם המקצועי, בשאלה זו בחרו לענות בעיקר אלו שהשיבו שהיה שינוי במעמדם המקצועי (הרעה או שיפור).

איך היית מתאר/ת את יחסי העובדים היהודים והערבים במקום עבודתך?

אחרי ה-7
באוקטובר

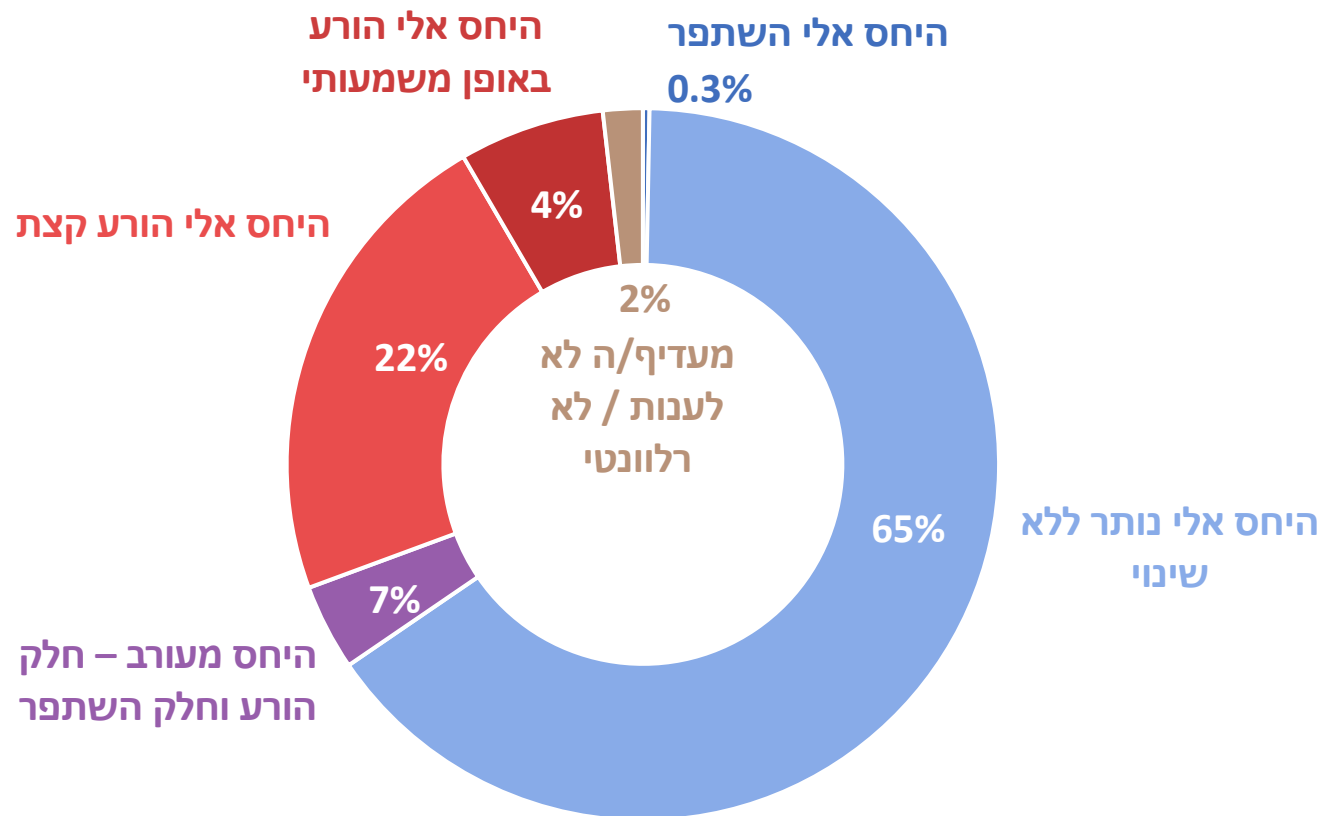

לפני ה-7
באוקטובר

- בהתייחס לטיב יחסי העובדים היהודים והערבים במקום העבודה ניכרת ירידה משמעותית בעקבות המלחמה:
- שיעור המשיבים שמעריך את היחסים כטובים או טובים מאוד (4-5) ירד בקרוב ל-40% מ-77% ל-48%.
- שיעור המשיבים שמעריך את היחסים כמתוחים או לא טובים (1-2) גדל פי ארבעה מ-3% ל-16%.
- פילוח מגדרי העלה כי נשים מעריכות את טיב יחסי העובדים היהודים והערבים כפחות טובים מאשר גברים, הן לפני ה-7 באוקטובר והן אחרי ה-7 באוקטובר.

איך היית מתאר/ת את השינוי ביחס הקולגות היהודים אליך אחרי ה-7 באוקטובר?

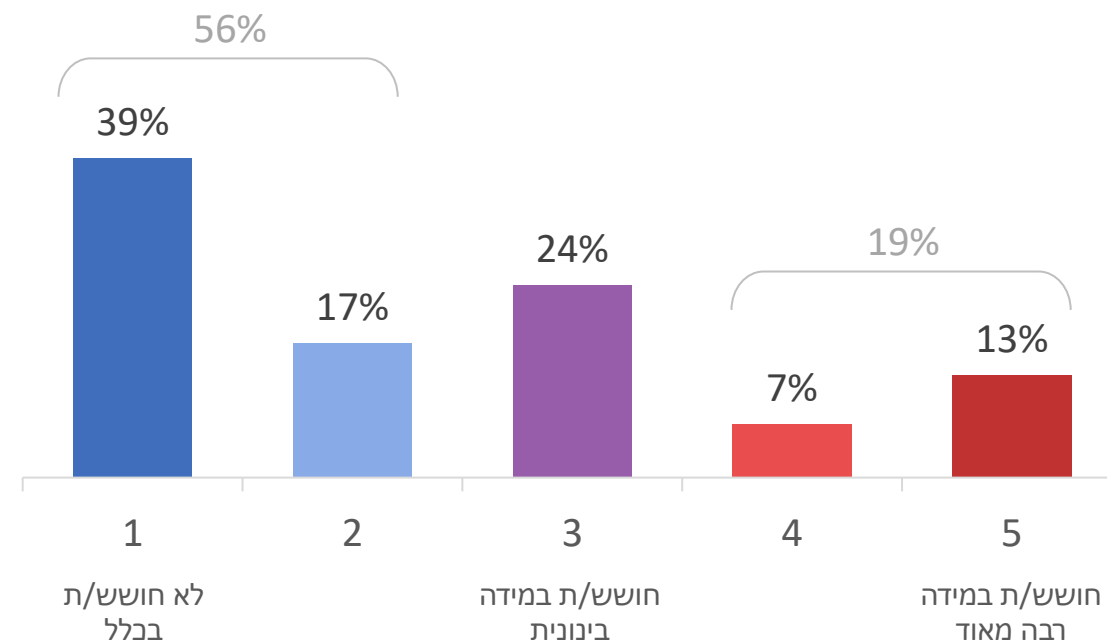
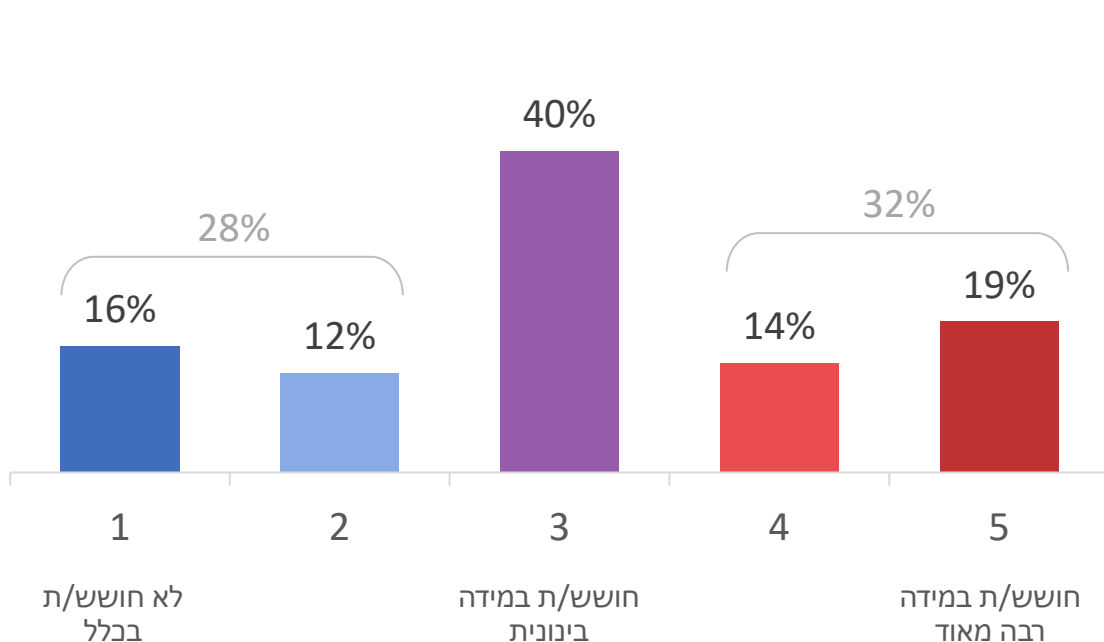

- רוב המשיבים (65%) לא חווים שינוי ביחס הקולגות היהודים אליהם מאז ה-7 באוקטובר, משיב אחד מעיד על שיפור ביחס אליו.
- כרבע מהמשיבים חווים שינוי לרעה ביחס הקולגות היהודים אליהם מאז המלחמה.
- ראו פירוט להלן.

איך היית מתאר/ת את השינוי ביחס הקולגות היהודים אליך אחרי ה-7 באוקטובר? פירוט ודוגמאות

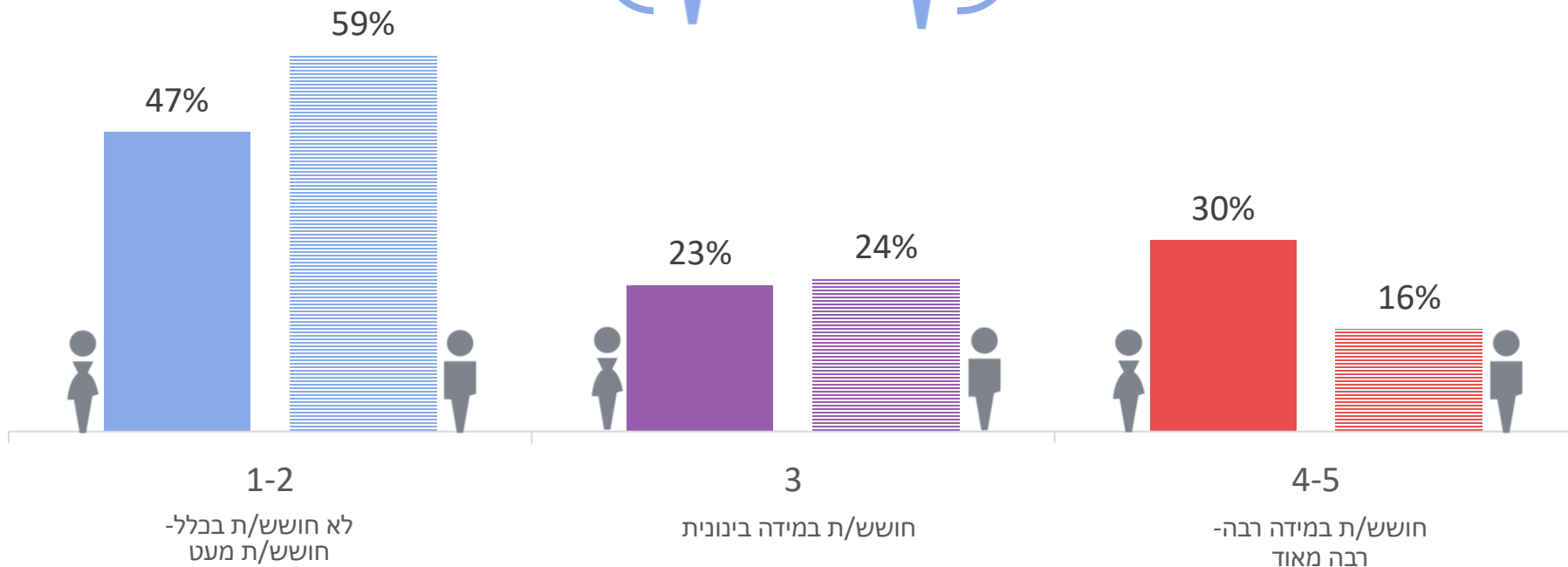
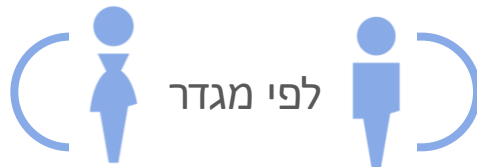
Speech bubbles containing responses:

- "מספר עובדות [...] לוחצות אותי כדי להכריח אותי להתבטא איך שהן אוהבות לשמוע. עברו כל גבול, משטרת המוחות אני קורא להן."
- "אחד מהעובדים נודניק ורוצה לדעת מה העמדה שלי לגבי המלחמה ושואל אם יש לי קרובי משפחה בעזה, ומה מצב העיר שלי – אם תומכים בחמאס או לא. אני הרגשתי מאוימת."
- "לפני ואחרי ה-7 באוקטובר, היינו דנים בנושאים פוליטיים על הבחירות והרפורמה המשפטית ועל הכיבוש ועל פתרונות של שתי מדינות או מדינה אחת."
- "ניסיון לנידוי וחרם."
- "לא מזמינים אותי לקפה בבוקר מפסיקים לדבר אם אני מגיע. כל הזמן מבקשים ממני להסביר את חמאס ולגנות את חמאס."
- "שאלות מוזרות ולא ענייניות."
- "מבחני נאמנות, בקיצור."
- "חלק מהעובדים לא אומרים שלום, חלק אחר אומר בעל כורחו והצוות שלי מתייחס באופן רגיל. המנהל מקפיד לשאול על מצבי."
- "לא הורגש שינוי, אבל הייתי צריך להראות 'אובר' סימפטיה לרגשותיהם ולהשתיק את רגשותיי אז זה עזר."
- "התבקשתי לגנות, לבחור צד, לתרום ובמצבים האלה, הרגשתי שאני חייב למישהו משהו רק כי אני ערבי."
- "מתלחששים יותר, משנים נושא כשאני מגיע, יותר אמרות גזעניות."
- "חלק מהעובדים לא אומרים שלום, חלק אחר אומר בעל כורחו והצוות שלי מתייחס באופן רגיל. המנהל מקפיד לשאול על מצבי."
- "במקום העבודה ובמשימות ביום יום השתפר, אבל בשיחות כלליות מרגישים קצת מתח ואיסלאמופוביה [...]"
- "חלק שהיינו יושבים יחד בצהריים היום בקושי מחליפים מילה."
- "אני עובדת במקום מקצועי ומכובד ואף אחד לא מוריד מקטין או מתנהג בגזענות כלפיי או כלפי העובדים הערבים האחרים שנמצאים בחברה כל אחד והאידיאולוגיה שלו."

בהוצאת המשיבים אשר בחרו "מעדיף/ה לא לענות / לא רלוונטי", המהווים פחות מ-1%.

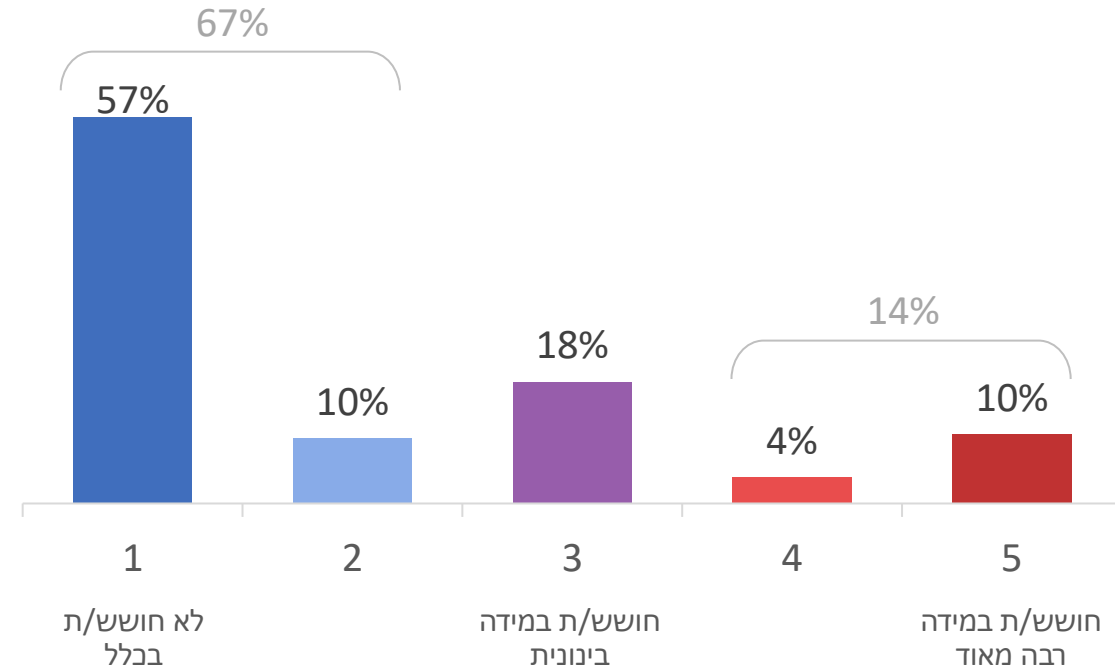
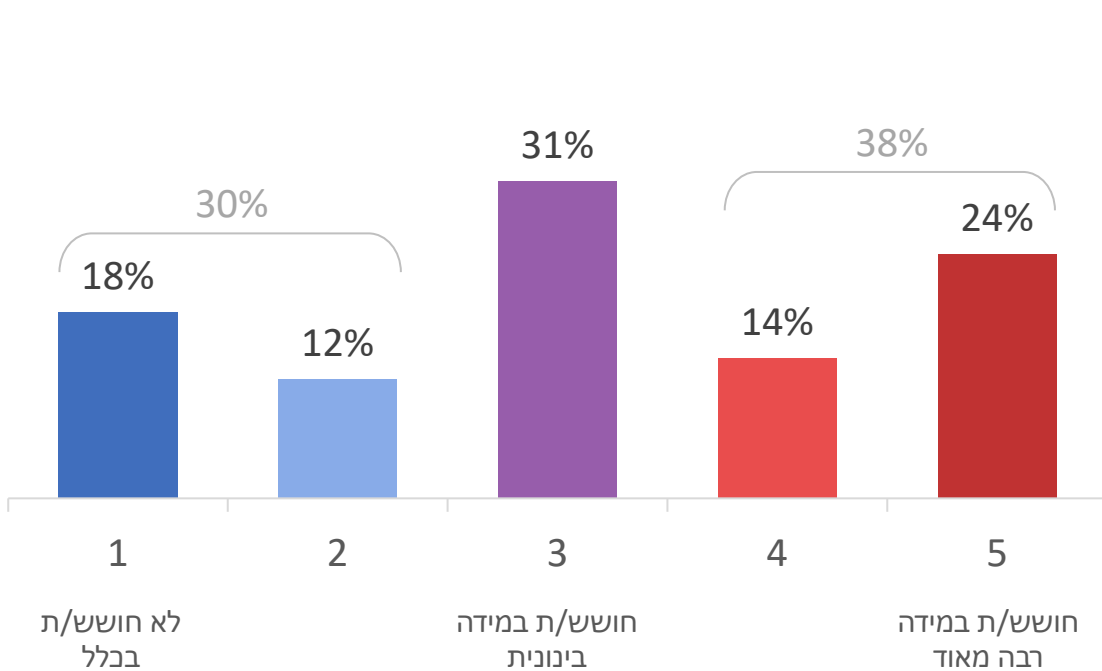
- **מקום העבודה מהווה מקום בטוח יותר מהמרחב הציבורי עבור המשיבים, כאשר יותר ממחצית המשיבים לא חוששים כלל או חוששים מעט להגיע אליו (56%), לעומת 28% שהשיבו כך לגבי המרחב הציבורי.**
- **עם זאת, כחמישית מהמשיבים חוששים במידה רבה עד רבה מאוד להגיע לעבודה.**

בהוצאת המשיבים אשר בחרו "מעדיף/ה לא לענות / לא רלוונטי", המהווים פחות מ-1%.

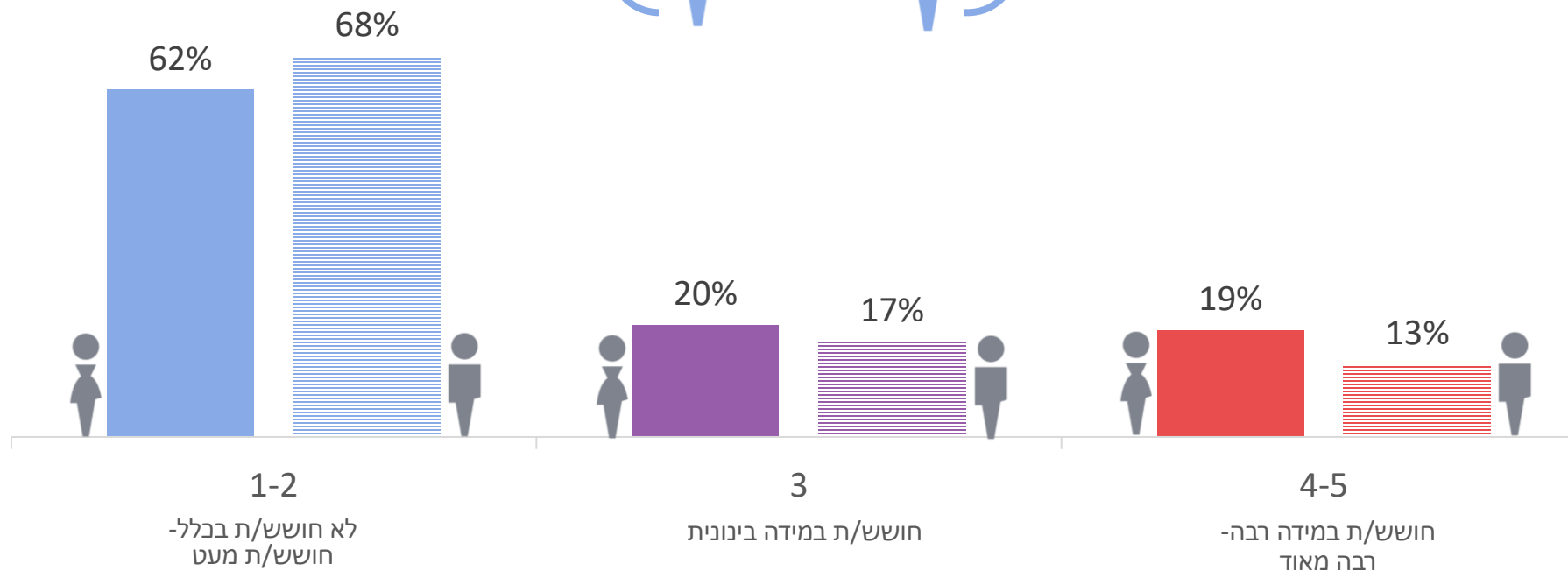
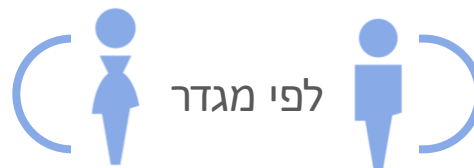
- **נשים חוששות בימים אלו באופן משמעותי יותר מגברים להגיע לעבודה:** 30% מהנשים חוששות במידה רבה-רבה מאוד לעומת 16% מהגברים (שיעור כמעט כפול) ובתמונת הראי, אחוז נמוך יותר של נשים חוששות מעט או אינן חוששות כלל (פער של כ-25%).
- **בפילוח מגדרי של התשובות בנוגע לחשש להסתובב במרחב ציבורי יהודי או מעורב נמצא גם כן פער, אך קטן יותר:** 38% מהנשים לעומת 30% מהגברים חוששים במידה רבה-רבה מאוד.

בהוצאת המשיבים אשר בחרו "מעדיף/ה לא לענות / לא רלוונטי", המהווים פחות מ-1%.

- גם בהקשר של השפה, מקום העבודה נחווה כבטוח יותר עבור העובדים הערבים מאשר המרחב הציבורי.
- כשני שלישים מהמשיבים לא חוששים כלל או חוששים מעט לדבר ערבית בעבודה, זאת אל מול שליש שחשים כך במרחב ציבורי יהודי או מעורב.
- בפילוח לפי מספר העובדים הערבים בסביבת העבודה היומיומית, עולה באופן מובהק כי משיבים שענו כי הם ערבים יחידים או בודדים בסביבתם חוששים יותר לדבר ערבית מאשר משיבים להם קולגות ערבים רבים יותר.

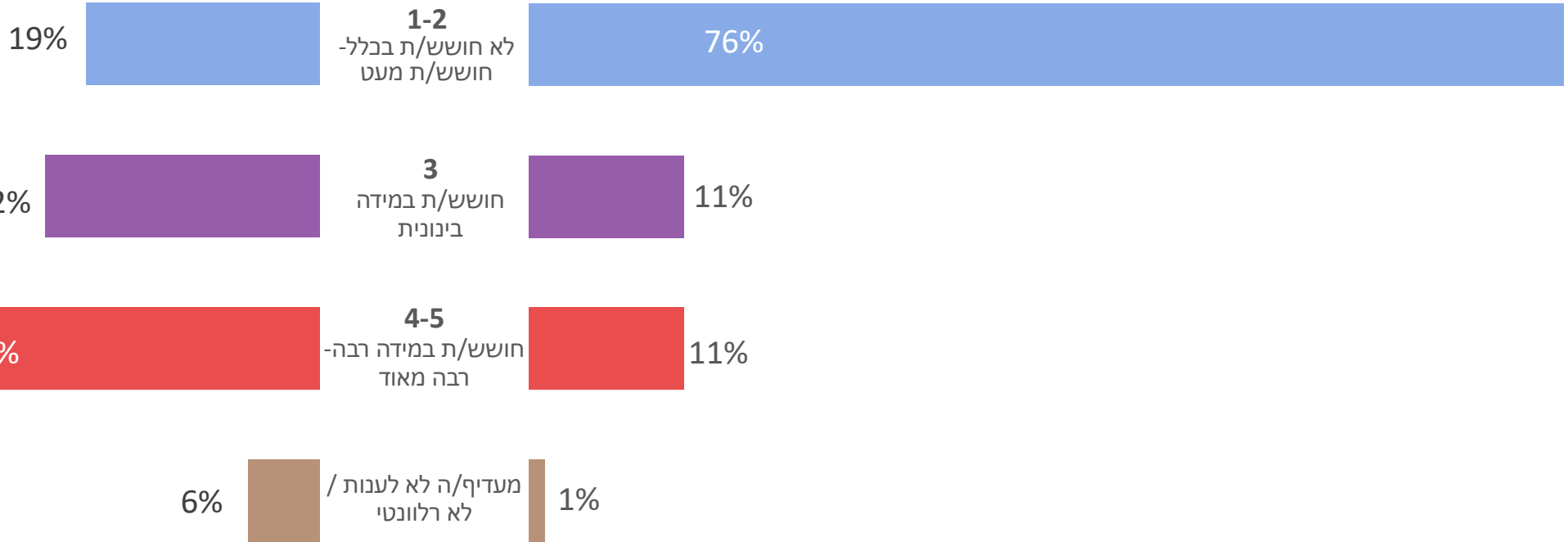
בימי מלחמה אלו, עד כמה את/ה חושש/ת לדבר ערבית במקום העבודה?

בהוצאת המשיבים אשר בחרו "מעדיף/ה לא לענות / לא רלוונטי", המהווים פחות מ-1%.

- נשים חוששות בימים אלו יותר מגברים לדבר ערבית במקום העבודה: 19% מהנשים השיבו כי הן חוששות במידה רבה-רבה מאוד, לעומת 13% מהגברים – כ-50% יותר.
- מגמה דומה נמצאה גם בפילוח מגדרי של התשובות בנוגע לחשש לדבר בערבית במרחב ציבורי יהודי או מעורב: 42% מהנשים לעומת 37% מהגברים חוששים במידה רבה-רבה מאוד.

- רוב גדול של המשיבים (76%) אינם חוששים כלל או חוששים מעט להביע את עמדותיהם המקצועיות, לעומת מעל מחצית (56%) החוששים במידה רבה-רבה מאוד להביע את דעותיהם האישיות.
- לצד הרוב שחש בנוח להביע עמדות מקצועיות, 11% חוששים במידה רבה-רבה מאוד להביען.
- שיעור גבוה יחסית של משיבים בחרו שלא לענות על השאלה לגבי הבעת עמדות אישיות (6%).

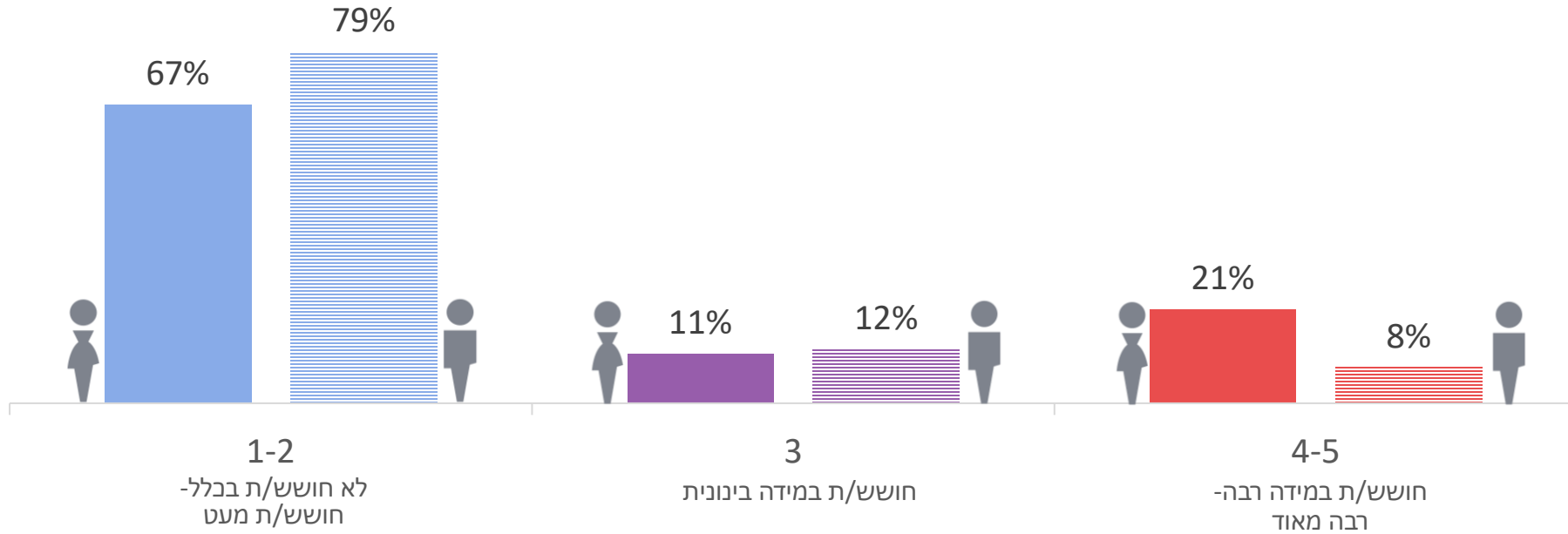
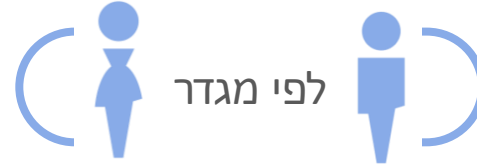
"כל עוד אתה שותק ולא מביע שום דעה, אתה 'כמעט טוב' אחרת יש תהליך דה-לגיטימציה ובעצם אכלת אותה: אתה תומך טרור ואנטישמיות וכל התארים והתיאורים הידועים. או אתנו ושלנו או אויב ועוין."

"בפעמים קודמות הייתי מעמיד אנשים מסיתים במקומם ומזכיר להם להבחין בין האזרח הערבי הישראלי המוסלמי לבין חמאס, בין אזרח שגר בעזה ולא לקח חלק במלחמה לבין חמאס. הפעם ויתרתי מראש, כי אסור לדבר לפי החוק של ממשלת בן גביר ויש חשש שאני אעבור 'שיימינג' בדפים השונים או אאבד את מקום העבודה. אז אני מעדיף לא לדבר במיוחד ברשתות החברתיות."

"אם אגיד את הדעות שלי שהן לא תומכות חמאס ולא קיצוניות, זה עדיין עלול לסכן את מקומי בחברה, וכשאני אומר משהו אני מקבל מבטים."

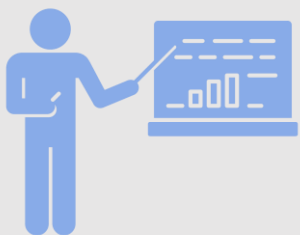
"אני ערבי נוצרי, [קולגות] מרגישים יותר מדי בנוח לקלל לידי ערבים מוסלמים, אני לא עונה כי אני חושש לדבר."

בימי מלחמה אלו, עד כמה את/ה חושש/ת להביע את עמדותיך המקצועיות במקום העבודה?

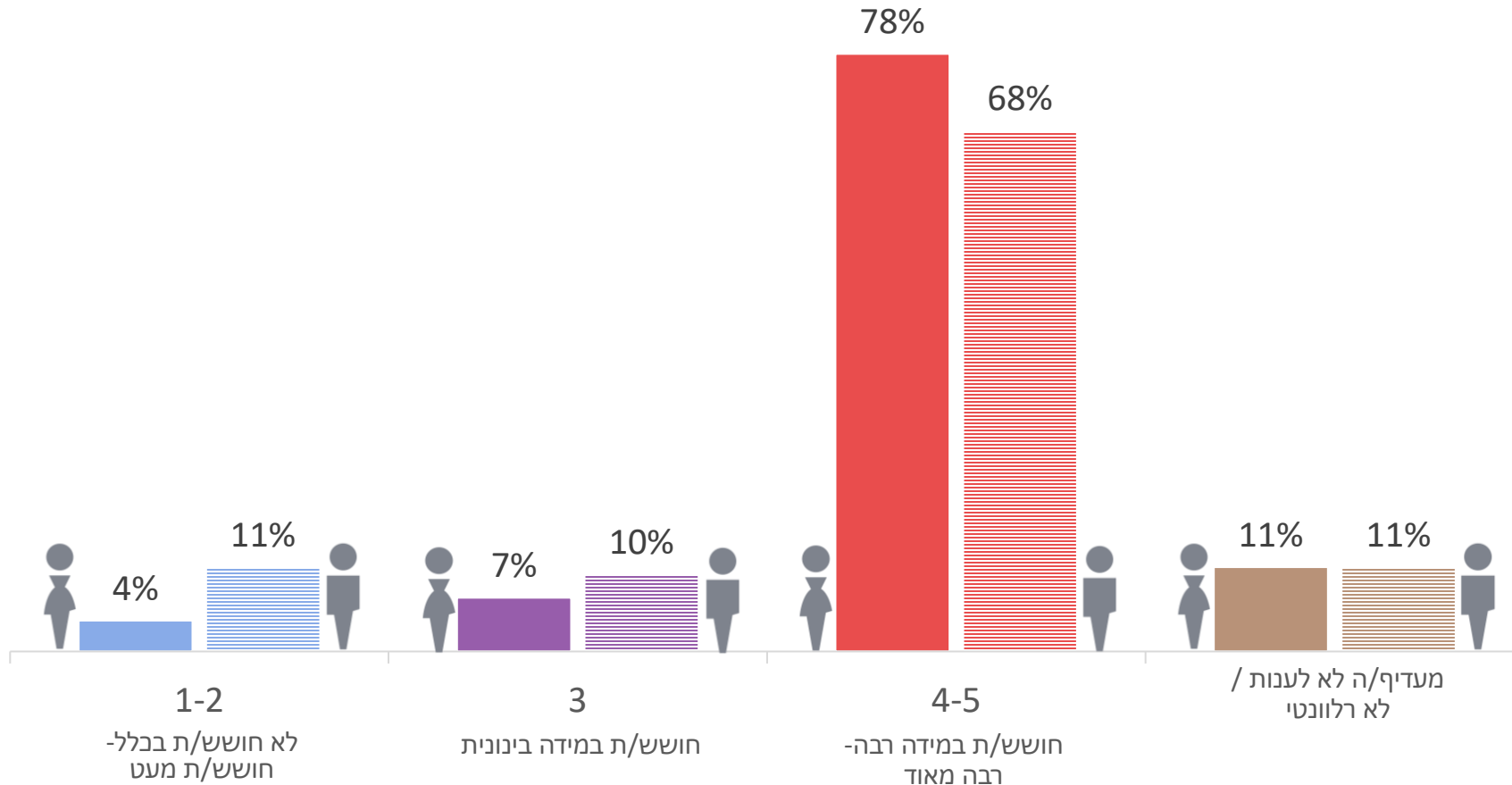
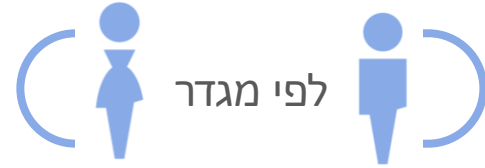

בהוצאת המשיבים אשר בחרו "מעדיף/ה לא לענות / לא רלוונטי", המהווים פחות מ-1%.

- נשים חוששות יותר מגברים להביע את עמדותיהן המקצועיות במקום העבודה: 21% מהנשים חוששות במידה רבה-רבה מאוד לעומת 8% מהגברים – פי שניים וחצי.
- מגמה דומה אך בפער קטן יותר נמצאה גם בפילוח מגדרי של התשובות לגבי החשש להביע עמדות אישיות במקום העבודה: 68% מהנשים חוששות במידה רבה-רבה מאוד לעומת 49% מהגברים.

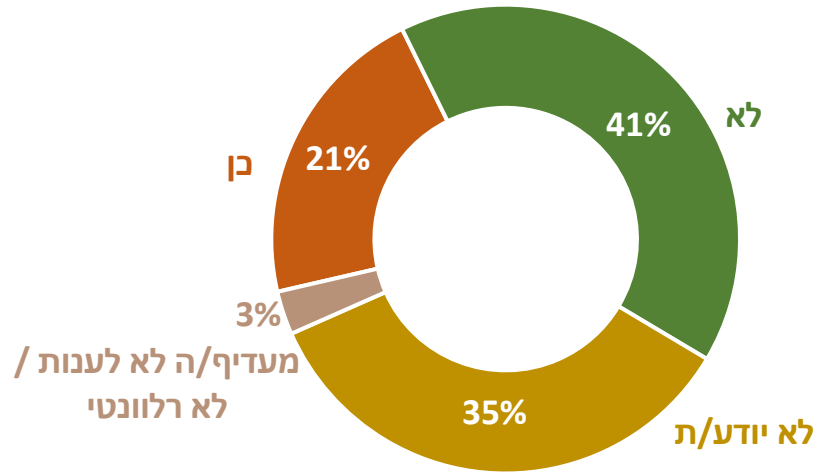

בימי מלחמה אלו, עד כמה את/ה חושש/ת להביע את עמדותיך ברשתות החברתיות?

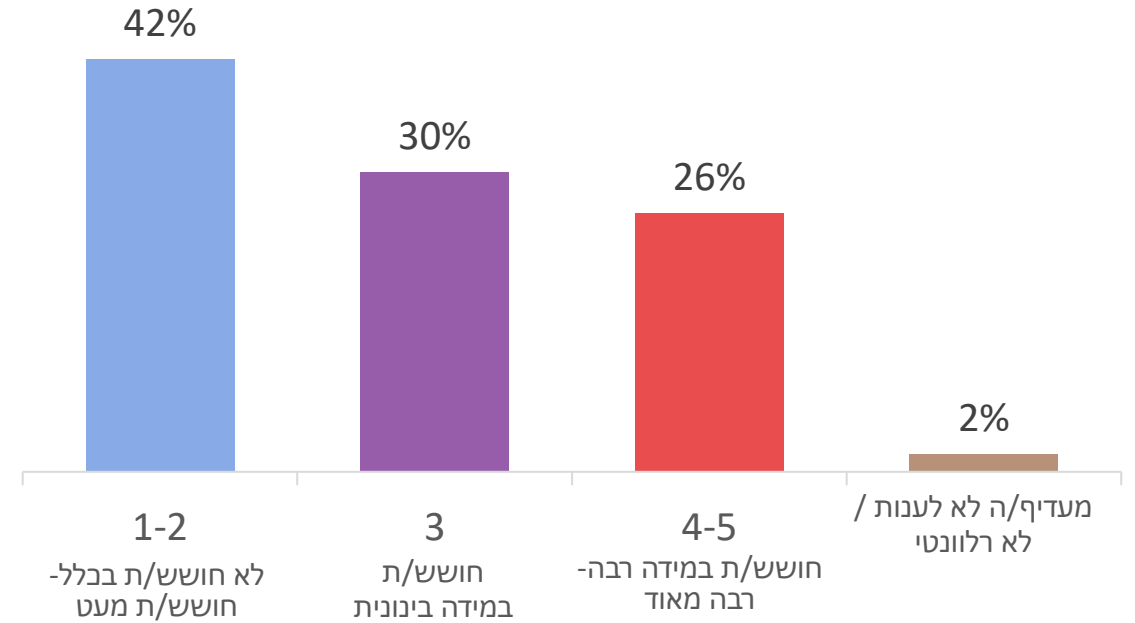

- רוב משמעותי בקרב המשיבים חוששים להביע את עמדותיהם ברשתות החברתיות, כאשר גם כאן, נשים חוששות יותר מגברים. זוהי השאלה בעלת השיעור גבוה במיוחד של משיבים שהעדיפו לא להשיב – 11% בקרב שני המינים.
- בהשוואה להבעת עמדות מקצועיות ואישיות במקום העבודה (ראו לעיל), קיים חשש רב יותר בקרב המשיבים להביע את דעותיהם האישיות ברשתות החברתיות.

האם לדעתך את/ה בסיכון גבוה יותר לפיטורים / הוצאה לחל"ת בהיותך ערבי/ה?

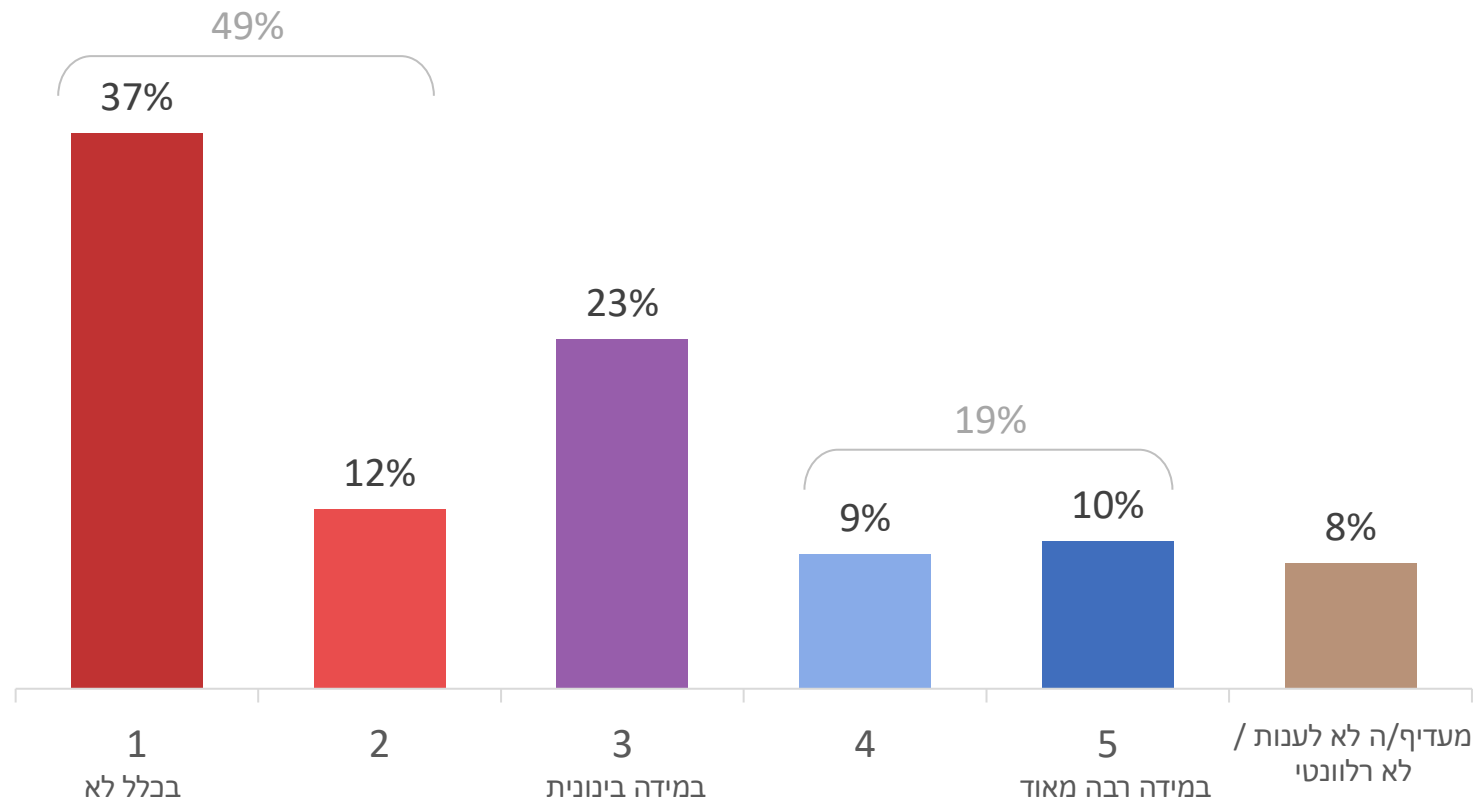

בימי מלחמה אלו, עד כמה את/ה חושש/ת מפיטורים / הוצאה לחל"ת על רקע המשבר הכלכלי המסתמן?

- בהקשר של חשש לפיטורים או הוצאה לחל"ת עולה כי כ-40% אינם חוששים או חוששים מעט, שליש חוששים במידה בינונית וכרבע חוששים במידה רבה-רבה מאוד.
- כ-40% מהמשיבים חושבים שהיותם ערבים לא מעמיד אותם בסיכון גבוה יותר לפיטורים, לעומת כ-20% שחושבים שכן.

- כמחצית מהמשיבים חשים שמקום העבודה שלהם לא עושה מאמצים או עושה מעט מאמצים כדי לשפר את היחסים בין העובדים היהודים לערבים, בתוכם מעל שליש מהמשיבים ענו "בכלל לא".
- בפילוח לפי סוגי חברות מעסיקות (חברה גלובלית, חברה הפועלת בישראל בלבד או מחלקה טכנולוגית בחברה שאיננה חברת הייטק) לא נמצאו הבדלים מובהקים.
- 8% מהמשיבים העדיפו לא לענות על השאלה או שאינה רלוונטית עבורם.

"כחלק מצוות, המנהל שלנו באירועים אלו תמיד עשה איתנו שיחה של הצוות רק לדבר על כל מה שקורה פה ולפרוק ובצוות שתי ערביות, תמיד דאג לערב אותנו ולתת לנו הרגשה. כחלק מ... ונתן לנו את הבמה ראשונות לדבר ולהביע. וגם לי באופן אישי דאג בכל יום ושאל ועזר ויעץ איך להתמודד."

"כחברה גלובלית, אמריקאית, בהתחלת המלחמה ההנהלה אמצה את גרסת ישראל והביעה על תמיכה בעמדת ומעשי ישראל והעמידה בפני העובדים הישראלים כל משאב שיכול לעזור להם להתמודד בתקופת המלחמה - וכלל עובדי החברה בישראל ובעולם קיבלו מיילים מההנהלה הראשית המסבירה את עמדתיה. אך כעבור שבוע, קיבלנו מילים והודעות שבה החברה איכשהו חזרה מתמיכתה האבסולוטית, וכן כעובדי החברה צריך להבין שיש הצד הפלסטיני יש לו הנרטיב שלו! וכחברה שמעסיקה עובדים מ-150 מדינות בעולם צריכה לשמור על האינטרסים שלה, מה שגרם להנהלה המקומית לאמץ את השינוי בעמדת ההנהלה הראשית!"

"פשוט לבקש מהעובדים (כל העובדים ללא יוצא מן הכלל) לא לדבר בנושאים פוליטיים."

"הוצגה בפנינו מצגת [בנושא] הכלה במרחב העבודה, ואיך להתמודד עם המצב בימים אלו במקום שאנו עובדים. הייתה בקשה לנסות להתחשב באחרים ולא להשתמש במושגים פוגעניים."

"האנשים וההנהלה התייחסה לכל העובדים כאחד ולא כערבים ויהודים ואף פינקה אותנו במתנה לשיפור מצב רוח בזמן המלחמה. [החברה] מאוד דואגת לעובדיה בלי הבדל גזע, מין ודת."

"שלושה שבועות מתחילת המלחמה קיבלנו מייל ממנהל הסייט שאפשר לחזור לעבוד כשגרה מהקמפוס. אחת המנהלות הבכירות ענתה למייל הזה בתפוצה רחבה שמבקשת שירשו לאנשים שיש להם נשק (ברישיון) לשאת אותו גם במשרדים ולא להפקיד בכניסה לבניין (כמו שבנוהל בדרך כלל) 'כדי לשפר את הביטחון'. מייל זה פגע ברגשות הקולגות הערבים כך שהרגשנו כמטרה (ממי את רוצה שאותם עובדים שנושאי נשק יהיו בטוחים? מהקולגות הערבים שלהם?) יש לציין שמנהל הסייט ביטל את הבקשה שלה, אבל לקח לו שבוע לענות בתפוצה רחבה ורק לאחר לחץ של קהילת הערבים. הוא כן ענה לבקשה של מובילת הקהילה הערבית בפרטי באותו יום שהבקשה נדחתה."

"התנהלנו כמשפחה מקודם והמשכנו להתנהל כמשפחה. המלחמה לא שברה את ההרגלים הטובים שהיו אנחנו עדיין מאחלים בריאות ושלום לכולם גם ללוחמים ומשתתפים באירועים חברתיים אחד של השני."

4

תובנות

יחסי יהודים-ערבים: כצפוי, המתיחות הרבה בין האוכלוסייה היהודית לערבית בישראל בעקבות המלחמה, באה לידי ביטוי גם במקום העבודה.

- מרבית המשיבים מעריכים את היחסים בין העובדים הערבים ליהודים כפחות טובים היום ממה שהיו לפני המלחמה.
- מרבית המשיבים חשים כי היחס אליהם מצד הקולגות היהודים נותר ללא שינוי, וכרבע מהמשיבים חשים שהיחס אליהם הורע.
- מקום העבודה נחווה כבטוח יותר, מבחינת מרבית המשיבים, מהמרחב הציבורי – מבחינת ההגעה הפיזית, הנוחות לדבר ערבית והנחות להביע עמדות. עם זאת, קיים שיעור לא מבוטל של משיבים, ובעיקר משיבות, המבטאים תחושות של חשש במקום העבודה.

פער בין הרמה המקצועית לחברתית: בסקר על חוויות הייטקיסטים ערבים במקום העבודה שלהם, שנערך על ידי נאס-נאס עבור ארגון צופן במחצית הראשונה של 2023, נמצא כי הייטקיסטים ערבים חשים יותר בנוח במקום העבודה שלהם מבחינה מקצועית, מאשר מהבחינה החברתית והתרבותית. בסקר הנוכחי נמצא כי המגמה נשמרת ואף מועצמת:

- מרבית משיבי הסקר מעידים כי מעמדם המקצועי לא נפגע וכי אינם חוששים להביע עמדות מקצועיות.
- לעומת זאת, קיים חשש משמעותי להביע עמדות אישיות.
- תחושת החשש הרבה ביותר היא מהבעת דעות ברשתות החברתיות.

פערים מגדריים: נמצאו פערים משמעותיים בין נשים לגברים כמעט בכל המדדים שנבדקו.

- נשים מעריכות נמוך יותר את טיב היחסים בין העובדים הערבים ליהודים, הן לפני המלחמה והן לאחריה.
- נשים חוששות יותר מגברים להגיע לעבודה, לדבר ערבית במקום העבודה, להביע עמדות מקצועיות ואישיות.
- נשים הביעו חששות גדולים יותר מאשר גברים גם במרחב הציבורי, אך שם נמצאו פערים קטנים יותר בין המינים.

קידום יחסי יהודים-ערבים על ידי החברות: נמצא כי כמחצית המשיבים חשים כי החברות המעסיקות לא

עושות מאמץ משמעותי לשיפור היחסים בין העובדים היהודים והערבים.

- כשליש מהמשיבים ענו כי החברה המעסיקה אתם לא עושה כל מאמצים לשיפור היחסים מאז ה-7 באוקטובר.
- רק 10% ענו כי החברה המעסיקה אותם עושה מאמצים "במידה רבה מאוד" בנושא.

חשש מפיטורים: הדעות בקרב המשיבים חלוקות הן לגבי חשש מפיטורים או הוצאה לחל"ת והן לגבי משמעות היותם עובדים ערבים בהקשר זה.

- כ-40% ענו כי אינם חוששים או חוששים במידה מועטה, כ-30% כי הם חוששים במידה בינונית וכ-25% כי הם חוששים במידה רבה-רבה מאוד.
- כ-40% ענו כי היותם ערבים אינו מעלה את הסיכון לפיטורים או הוצאה לחל"ת, כ-20% ענו שהם כן חשים בסיכון גבוה יותר בשל כך, וכ-35% השיבו כי אינם יודעים.